

ПРОГРАМА

Республіканської олімпіади з української мови та літератури (для навчальних закладів Республіки Молдова)

Програму розроблено відповідно до Регламенту проведення шкільних конкурсів та олімпіад та з урахуванням вимог Національного рамкового курикулуму (CRCN, редакція 2025 року).

Відповідно до п. 48 Регламенту проведення шкільних конкурсів та олімпіад, районні (муніципальні) відділи освіти делегують на Республіканську олімпіаду переможців, які посіли на районному (муніципальному) рівні I, II і III місця. У районах, де один або два навчальних заклади, і де районні олімпіади не проводилися, делегують переможців, які посіли I, II та III місця з кожного навчального закладу.

1. Мета і завдання Олімпіади

1.1. Республіканська олімпіада з української мови та літератури *має на меті:*

- виявлення та підтримку обдарованих учнів, створення умов для їх інтелектуального, творчого й особистісного розвитку, підвищення впевненості у собі, відкриття можливостей для самореалізації;
- поглиблення знань з мови, літератури, історії й культури українського народу, стимулювання до виходу за межі курикулуму; удосконалення мовленнєвої, літературознавчої та культурологічної компетенцій учасників;
- розвиток навичок критичного, аналітичного й творчого мислення; академічного та творчого письма;
- виховання національної ідентичності та поваги до українських традицій; популяризацію української мови, літератури й культури в полікультурному просторі Республіки Молдова.

1.2. Завдання:

Республіканська олімпіада має перевірити **сформованість лінгвістичних компетенцій**, а саме:

- знання лексичних, фразеологічних, граматичних, синтаксичних та стилістичних норм;
- уміння інтерпретувати мовні явища й працювати з контекстом;
- навички редагування тексту, розуміння стилів мовлення;
- практичне застосування мовних засобів у власному письмі;

сформованість читацьких та літературознавчих компетенцій:

- розуміння авторського задуму, композиції, художніх тропів;
- уміння виявляти актуальність проблематики літературних творів у контексті сучасного суспільного розвитку;
- навичок аналізу образів, теми, ідеї твору;
- уміння порівнювати персонажів та інтерпретувати підтекст;
- уміння давати власну оцінку вчинкам героїв творів;

етнокультурних компетенцій:

- знання традицій, обрядів, символіки українського народу;
- обізнаність із культурою українців Молдови;
- сформованість культурно-історичної пам'яті та цілісного бачення історії народу;

комунікативно-творчих компетенцій:

- навички усної артистичної інтерпретації (декламації);
- уміння вести діалог і коментувати твір;
- навички творчого письма: есе, листа, звернення, роздуму, відгуку.

2. Інструкції для учасників

2.1. Дозволено:

- користуватися кульковою ручкою з синьою пастою;
- ставити уточнювальні запитання щодо інструкцій до початку виконання завдань тесту;
- акуратно закреслювати та виправляти написане (нарядковий варіант);
- записувати власні думки та відповіді в чернетку;

2.2. Заборонено

- користуватися мобільними телефонами;
- годинниками з доступом до мережі;
- будь-якими довідковими матеріалами: словниками, підручниками, зошитами, записами;
- навушниками, електронними пристроями;
- користуватися ручками з термочутливим гелем («пиши-стирай»), коректором;
- робити письмові позначки, що не є відповідями, у текстах завдань загинати аркуші тощо;
- користуватися кульковими ручками з червоною, зеленою, чорною чи фіолетовою пастою.

2.3. Час виконання

- шкільний рівень — **1,5 год**;
- районний та республіканський рівні — **3 години**.

2.4. Вимоги до оформлення

- писати каліграфічно, чітко, грамотно;
- дотримуватися норм української літературної мови;
- уникати надмірних скорочень.

3. Структура та формат Республіканської олімпіади

Олімпіада проводиться у два тури: усний та письмовий.

I. Усний тур передбачає:

1. **Конкурс декламаторів.**
2. **Коментування художнього твору.**

II. Письмовий тур полягає у виконанні комплексного тесту з 15 завдань, що охоплюють мовний, літературний, культурологічний і творчий компоненти, а саме:

- аналіз художнього/публіцистичного тексту;
- завдання з української мови;
- завдання з української літератури;
- завдання з історії та культури українського народу.

4. Усний тур: зміст, завдання, критерії

4.1. Етап 1. Конкурс декламаторів

Завдання учасника:

- Підготувати **один вірш або уривок поеми / прози, який не вивчається напам'ять за курикулумом.**
- Тривалість виступу — **до 5 хвилин.**

Типи завдань у цьому етапі:

- виразне читання з художнім осмисленням;
- передача ритму, інтонації, змістових акцентів;
- демонстрація мовної, дикційної й артистичної майстерності.

Критерії оцінювання викладено в бланку журі.

Бланк журі усного туру передбачає оцінювання декламації за наступними характеристиками:

1. Якість читання, правильність вимови, інтонація, паузи.
2. Артистизм, виконавська майстерність.
3. Правильне розуміння змісту твору.
4. Уміння коментувати ключові образи та смислові акценти.
5. Ясність і точність викладу думок.
6. Лексичне багатство та стилістична виразність усного мовлення.

4.2. Етап 2. Коментування твору

Завдання учасника:

- продемонструвати розуміння змісту, присутність культурних і смислових акцентів;
- вести вільну бесіду;
- відповідати на питання логічно, аргументовано й послідовно.

Типи завдань:

- аналіз образів і мотивів;
- визначення теми/ідеї;
- пояснення художніх засобів;
- аргументована оцінка дій персонажів;
- особистісна інтерпретація твору.

5. Письмовий тур: структура, компетентності, типи завдань

5.1. Загальна структура тесту

Тест розробляється на підставі уривка з художнього чи публіцистичного тексту і містить 15 завдань, які передбачають:

1. Аналіз художнього або публіцистичного тексту (уривка).
2. Завдання з української мови.
3. Завдання з української літератури.
4. Завдання з історії та культури українського народу.
5. Творчі завдання.

5.2. Типи завдань

I. Рецептивно-аналітичні завдання (на підставі аналізу тексту)

- уміння працювати з текстом: знаходити потрібну інформацію, виділяти головне, виділяти смислові частини, порівнювати фрагменти, складати план прочитаного, тези;
- інтерпретаційні запитання з розгорнутою відповіддю;
- робота з синонімами, антонімами, омонімами, неологізмами, архаїзмами;
- визначення теми, мікротем, ідеї, підтексту;
- аналіз композиційних елементів;
- характеристика персонажів та авторського задуму.

II. Завдання з української мови передбачають:

- уміння аналізувати, пояснювати і адекватно користуватися лексичними, фразеологічними, граматичними і стилістичними засобами української мови;

- уміння добирати і застосовувати у власному мовленні синоніми (лексичні і контекстуальні), антоніми, омоніми, слова, вжиті в переносному значенні, архаїзми і неологізми;
- уміння аналізувати й адекватно використовувати у власному писемному мовленні різноманітні граматичні форми і категорії;
- уміння пояснювати зміст речень, висловлювань, у тому числі і фразеологізмів, текстів різних типів, жанрів і стилів;
- викладати думки вільно, точно і правильно в монологі і діалозі;
- уміння редагувати свій і чужий тексти.

III. Завдання з української літератури передбачають:

- знання історії української літератури;
- знання основних авторів, важливих фактів їхньої біографії, творів;
- уміння визначати і коментувати вивчені художні засоби (тропи);
- уміння визначати тему та ідею твору;
- уміння характеризувати героя, порівнювати його з іншими персонажами, висловлювати власне ставлення до зображеного, до вчинків героїв;
- писати відгук тощо.

IV. Завдання з історії і культури українського народу передбачають:

- знання українського народного календаря;
- знання і уміння пояснювати сенс українських звичаїв, традицій і обрядів;
- знання й уміння тлумачити українські символи (державні і народні);
- знання про українців у культурі Молдови.

V. Творчі письмові завдання

- есе;
- лист до письменника, героя /героїв твору;
- лист/звернення до сучасників – школярів, ровесників, учителів, широкої громадськості чи до нащадків;
- відгук на прочитаний твір;
- твір-роздум на морально-етичну або культурологічну тему;
- текст-розповідь / текст-опис (тлумачення / опис символів, свят, обрядів);
- створення тез, плану прочитаного.

VI. Комплексно-комунікативні завдання

- логічне структурування відповіді;
- аргументація;
- аналіз цитати;
- формулювання власної позиції.

6. Критерії оцінювання письмового туру

6.1. Завдання мовно-стилістичного характеру оцінюються за наступними критеріями:

- правильність і точність мовних форм;
- вміння працювати з контекстом;
- стилістична доцільність;
- грамотність і логіка побудови речень.

6.2. Завдання літературного блоку оцінюються за такими критеріями:

- адекватність інтерпретації;
- глибина аналізу;
- доречність цитування;
- логіка аргументів.

6.3. Критерії оцінювання творчих завдань:

- дотримання структури розповіді та опису, тексту комбінованого типу;
- дотримання структури есе, твору-міркування на морально-етичну тему (теза — аргументи — висновок);
- логічність, цілісність і аргументованість викладу;
- оригінальність думок і самостійність суджень;
- культура письма та стилістична доречність;
- лексичне багатство, орфографічна й пунктуаційна грамотність.

7. Конкретні тематичні напрями програми (для 9–12 класів)

7.1. Українська мова

- Лексикологія, фразеологія, семантика.
- Будова слова, словотвір.
- Морфологія та синтаксис.
- Стилістика.
- Типи мовлення та жанри текстів.
- Культура мовлення.
- Текстологія: тема, ідея, мікротеми, план, тези.

7.2. Українська література

- Основні етапи літературного процесу.

- Ключові автори й твори (передбачене курикулумом коло читання для обов'язкового та додаткового вивчення).
- Художні засоби (епітет, метафора, уособлення, порівняння, антитеза та ін.).
- Ліричні, епічні, драматичні жанри.
- Аналіз образів та ідейно-тематичних комплексів.

7.3. Історія та культура українського народу

- Народний календар.
- Традиції, звичаї, обряди.
- Символи: державні та народні.
- Українці в Молдові.
- Культурна пам'ять у творах.

8. Вимоги до репертуару учасників усного туру

- Текст має бути **евристично значущий**, бажано з акцентом на українську ідентичність, культуру, моральні цінності.
- Заборонені твори, які за курикулумом вивчаються напам'ять.
- Твір має бути логічно завершеним (уривок — повноцінний фрагмент).

9. Підсумкові положення

Переможці визначатимуться серед учасників олімпіади за кількістю набраних балів, отриманих в усному і письмовому конкурсному турах. Нагороди за I, II, III, IV місця в кожному класі – 9-му, 10-му, 11-му, 12-му – отримують учні відповідно до визначеного за результатами двох турів рейтингом.

У конкурсі декламаторів буде визначено по три переможці у кожній паралелі (усього 12 учасників). Переможці будуть оголошені і нагороджені під час закриття Олімпіади.

Ліцеїсти — переможці Республіканської олімпіади з української мови і літератури — звільняються від національного тестування та отримують оцінку «10» відповідно до чинних нормативних документів.

Програму Республіканської олімпіади з української мови і літератури розглянуто і затверджено на засіданні Олімпійського комітету 30. 10. 2025 року.